

Implementatiehandreiking 'Oog voor Naasten en Nabestaanden'

Inleiding

De handreiking is bedoeld voor zorgverleners binnen de zorgorganisaties (ziekenhuizen, verpleeghuizen, hospices of thuiszorg) die met de interventie 'Oog voor Naasten en Nabestaanden' aan de slag willen gaan. De implementatiehandreiking geeft informatie over de belangrijkste onderdelen van de interventie en hoe de interventie optimaal geïmplementeerd kan worden binnen de eigen organisatie. Door de verschillende onderdelen in te zetten, krijgen zorgverleners meer grip op zorg en aandacht die specifiek gericht is op naasten voor, rondom en na het sterven van een dierbare. Deze interventie is 12 maanden in 18 zorgorganisaties getest met positief resultaat.

Doelstelling van de interventie

De interventie wordt nader beschreven op Palliaweb: '[Oog voor Naasten en Nabestaanden](#)' ([LINK PW pagina](#)). Meer informatie over de interventie kun je vinden op www.oogvoornaasten.nl. Het doel van deze interventie of ON2-methodiek is om zorgverleners (artsen, verpleegkundigen, verzorgenden en vrijwilligers) werkzaam in zorgorganisaties (ziekenhuizen, verpleeghuizen, hospices of thuiszorg) in staat te stellen betere en gerichtere zorg te geven aan naasten tijdens het ziekte-traject, tijdens en na het overlijden van hun dierbare. Door als zorgorganisatie of zorgverlener met de ON2-methodiek aan de slag te gaan wordt de kwaliteit van leven van naasten én patiënt vergroot en de kwaliteit van zorg bevorderd.

Randvoorwaarden voor implementatie

Om het ON2 traject succesvol te doorlopen raden wij de volgende aspecten aan

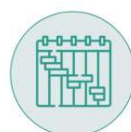
De zorgorganisatie moet de **ambitie** hebben om **goede kwaliteit** van **palliatieve zorg** te willen geven aan **patiënten** met een levensbedreigende aandoening (of kwetsbaarheid) én hun **naasten**.

Projectambassadeurs worden door **leidinggevendenden/ teammanagers gefaciliteerd** om van de implementatie van de ON2-methodiek een **succes** te kunnen maken.

Leidinggevendenden, teammanagers en bij voorkeur ook de Raad van Bestuur moeten **achter de implementatie van de ON2-methodiek staan**.

Er zijn **geen grote reorganisaties, projecten of implementaties** binnen de organisatie.

(Mocht dit wel het geval zijn, rond deze projecten liever eerst af, zodat er voldoende ruimte en tijd is voor de implementatie van de ON2-methodiek).

Het is aan te bevelen een projectambassadeur of kartrekker aan te stellen binnen de organisatie voor de implementatie. Deze ambassadeur wordt idealiter ondersteund door een projectteam met mensen van de werkvloer. De ambassadeur is verantwoordelijk voor het opstellen van een implementatieplan en de uitvoering hiervan.

Achtergrondinformatie voor het maken van een implementatieplan:

Wanneer aan deze randvoorwaarden is voldaan, kan de interventie starten. Als basis voor het implementatieplan wordt de workshop "De Reis van de Naasten" door het projectteam georganiseerd en is er een werkboek met stappen en tips voor implementatie. Zie het materiaal

onder "Organisatie" op de website www.oogvoornaasten.nl. De Reis van de Naasten is vanaf eind januari 2024 op de website te vinden.

Voor het opstellen van een implementatieplan kan gebruik gemaakt worden van een checklist (zie bijlage 1). De checklist geeft algemene randvoorwaarden weer en waar nog aandacht voor nodig is binnen de organisatie.

- [Werkboek ON2](#)
- [Maak zelf een implementatieplan | ZonMw](#)

Beschrijving van de onderdelen van het project

De interventie bestaat uit diverse hulpmiddelen, zoals een workshop, lesmateriaal, filmpjes en folders gericht op zorgorganisaties, zorgverleners en naasten. Deze zijn te vinden op de website www.oogvoornaasten.nl. De onderzoeksversies van deze producten zijn nu reeds op de website te vinden. De herziene versies zijn eind januari 2024 beschikbaar. In het voorjaar van 2024 wordt aan deze hulpmiddelen een implementatietool toegevoegd. Deze implementatietool neemt zorgorganisaties in een eigen digitale omgeving mee door de stappen van de implementatie, zoals de voorbereiding, uitvoering en borging van de ON2-methodiek.

De website www.oogvoornaasten.nl bevat informatie voor naasten, zorgverleners en organisaties. Hieronder worden de hulpmiddelen kort toegelicht:

Zorgverleners

- Handreiking voor ziekenhuizen, verpleeghuizen, hospices en thuiszorg: Oog voor naasten en nabestaanden van mensen met een levensbedreigende aandoening of kwetsbaarheid
- Achtergrondbrochure: Oog voor Naasten (verdieping van de handreiking), met speciale versies voor:
  - Hospice
  - Thuis
  - Verpleeghuis
  - Ziekenhuis
- Zakkaartje met samenvatting en QR code/ verwijzing naar de website (vanaf eind januari 2024)
- Poster met samenvatting en QR code/ verwijzing naar de website (vanaf eind januari 2024)
- Filmpjes over enkele belangrijke behoeften van naasten:
  - Vertel me hoe het zit
  - Zie mij
  - Wat nu? Zorg na het sterven
  - En hoe zit het met jou?
  - Zie wie ik ben
- Goede voorbeelden (uit de praktijk van implementatie ON2)

Organisatie

- Handleiding klinische les
  - Introductie van de Oog voor Naasten en Nabestaanden (ON2)-methodiek bij het zorgteam.
- Presentatie klinische les (PowerPoint)

- Klinische les ter voorbereiding van de implementatie van de Oog voor Naasten en Nabestaanden-methodiek (ON2)
- Werkboek
  - Een praktische implementatie handleiding om binnen organisaties structureel oog te hebben voor naasten en nabestaanden van mensen met een levensbedreigende aandoening
- Informatie voor managers

Naasten

- Brochures:
  - Zorgen voor een ander én zorgen voor jezelf (tot eind januari 2024: Zorgen voor een zieke)
  - Bij het sterven van een familielid
- Infokaart:
  - Zorgen voor een zieke
- Filmpjes (in het Nederlands, Turks, Surinaams en Marokkaans):
  - Recht op informatie
  - Contact met zorgverleners
  - Zorg voor uzelf
  - Na het overlijden
  - Verdriet en Rouw
- Zakkaartje voor naasten (samenvatting en QR code naar website) (vanaf eind januari 2024)
- Poster ten behoeve van naasten (samenvatting en QR code naar website) (vanaf eind januari 2024)
- Relevante websites voor naasten

Naast de bovengenoemde hulpmiddelen zijn er ook speciale, aangepaste producten voor als er sprake is van een uitbraak van een besmettelijke ziekte:

- Handreiking voor ziekenhuizen, verpleeghuizen, hospices en thuiszorg: Oog voor Naasten tijdens een uitbraak van een besmettelijke ziekte
- Brochure voor zorgverleners: Oog voor Naasten tijdens een uitbraak van een besmettelijke ziekte, met speciale versies voor:
  - Hospice
  - Thuis
  - Verpleeghuis
  - Ziekenhuis
- Brochure voor naasten
  - Zorgen voor een ander én zorgen voor jezelf: Als er strenge regels zijn door een virus
  - Bij het sterven van een familielid: Als er strenge regels zijn door een virus
- Infokaart
  - Zorgen voor een zieke: Als er strenge regels zijn door een virus

Investing

De implementatie van de ON2-methodiek kost tijd en geld. Hieronder is een schatting gemaakt wat de investering voor de implementatie, uitgaande van een looptijd van 12 maanden. De totale kosten zijn afhankelijk van het uurtarief en van het maatwerktraject.

Kosten/tijdsinvestering

	Tijdsinvestering looptijd project	Kosten
Inzet projectambassadeur	4 uur p.w. (opstartfase 1 ^e 2-3 maanden), daarna 2 uur p.w.	
Inzet projectteam leden (3-4 personen)	2 uur p.w. (opstartfase 1 ^e 2-3 maanden), daarna 1 uur p.w.	
Inzet manager	2 uur p.m.	
Inzet personeel aan deelname workshop "De Reis van de Naasten" of klinische les/training	2 uur p.p. voor de workshop (max 10 ps) 1 uur p.p. voor bijwonen klinische les (aantal personen afhankelijk van grootte afdeling/organisatie)	
Extra kosten voor uitvoer eigen maatwerkplan n.a.v. de workshop "De Reis van de Naasten".		n.t.b.
Advisering en begeleiding bij implementatie (via inloopsprekuren)	Afhankelijk van je maatwerktraject, ongeveer 1-2 uur (in het gehele traject)	
Materiaalkosten (printen folders)		€2.000

De planning zal per organisatie verschillen, omdat elke organisatie een eigen maatwerkplan maakt n.a.v. de workshop. Hieronder is een schatting gemaakt voor de implementatie van de ON2-methodiek uitgaande van een looptijd van 12 maanden.

Planning

Planning implementatie													
Looptijd: het aantal maanden													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Activiteiten													
stap 1	x												
Stap 2	x	x											
Stap 3		x											
Stap 4			x										
Stap 5			x	x									
Implementatie- en borgingsactiviteiten													
Stap 6				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Inhoud van de vervolgstappen zijn afhankelijk van het maatwerk plan													

Leerwerkplatform

Organisaties die (de intentie hebben om) met dit [kansrijke project](#) aan de slag gaan kunnen via het leerwerkplatform cyclisch leren en geleerde lessen terugkoppelen aan het werkveld via interactie op het platform. Het leerwerkplatform kan van toegevoegde waarde zijn om organisaties met elkaar te verbinden en zo de implementatie nog meer draagvlak te geven.

Organisaties kunnen zich aanmelden via nppzii@pzn.nl (graag in CC m.c.tam@lumc.nl) onder vermelding de volgende gegevens:

- Naam kansrijk project
- Naam projectgroeplid
- Het werk emailadres (geen privémailadres)
- Naam van de organisatie
- Functie projectgroeplid in de organisatie
- Functie projectgroeplid in het project

Bijlage 1 Checklist algemene implementatie randvoorwaarden *

Randvoorwaarde	Voldoet			Opmerking
	(nog) niet	Gedeeltelijk	Wel	
Projectleider en projectgroep				
<ul style="list-style-type: none"> - Zijn de taken en verantwoordelijkheden van de projectleider duidelijk en uitvoerbaar - Is de looptijd van de implementatie vastgesteld - Zijn de taken en verantwoordelijkheden van de projectgroep duidelijk en uitvoerbaar 				
Management				
<ul style="list-style-type: none"> - Weet het management wat het project inhoudt 				
<ul style="list-style-type: none"> - Sluit de doelstelling van het project aan bij de doelstelling van de organisatie 				
<ul style="list-style-type: none"> - Past het gebruik van aangeboden training en hulpmiddelen aan bij de werkwijze van de organisatie 				
<ul style="list-style-type: none"> - Staat het management over het algemeen positief tegenover projecten met als doel de kwaliteit van (palliatieve) zorg te verbeteren 				
<ul style="list-style-type: none"> - Staat het management positief tegenover het implementeren van dit project 				
<ul style="list-style-type: none"> - Bestaat er helderheid ten aanzien van de rol van het management bij de go/no-go momenten? 				
Inzicht in noodzakelijke investeringen				
<ul style="list-style-type: none"> - Kan er in de organisatie voldoende tijd en geld vrijgemaakt worden voor de implementatie 				
Bevorderende factoren				
<ul style="list-style-type: none"> - Is er in de organisatie voldoende kennis ten aanzien van palliatieve zorg en proactieve zorgplanning 				
<ul style="list-style-type: none"> - Is er in de organisatie een visie op palliatieve zorg 				

- Is er een duidelijke en bestendige organisatiestructuur met een vast team en leidinggevend				
- Zijn er op het moment dat het implementatieproject van start gaat nog andere projecten? En is dit project met deze projecten qua tijd en geld te combineren?				
- Zijn er (positieve) ervaringen binnen de organisatie met implementatietrajecten?				
- Zijn er enthousiaste 'kartrekkers' in de organisatie die dit project kunnen promoten?				
- Kunnen de medewerkers die geschoold en getraind gaan worden voldoende frequent met de hulpmiddelen werken om er vertrouwd mee te raken				

* Deze tabel is gebaseerd op projectervaringen uit andere projecten zoals bij het [Zorgpad Stervensfase](#).